

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора

Мельничук Ірини Миколаївни

на дисертаційну роботу та автореферат **Махновської Ірини Романівни**
«Професійна підготовка магістрів сестринської справи в умовах ступеневої освіти», подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти

На сучасному етапі розвитку суспільства у зв'язку з інтеграцією України у світове співтовариство зростає потреба в кваліфікованих фахівцях у галузі медсестринства, що висуває нові вимоги до підготовки медсестринських кадрів, найважливішими поміж яких є ступеневість медсестринської освіти і наближення її якості до рівня міжнародних стандартів. Визначальні тенденції оновлення сестринської справи і медсестринської освіти в Україні, трансформування медичної моделі підготовки фахівців у галузі медсестринства у ступеневу модель задекларовані в багатьох законодавчих документах. Приведення вітчизняних Галузевих стандартів підготовки медсестринських кадрів до міжнародних вимог окреслило нові перспективні напрями професійної діяльності магістрів сестринської справи. Тому у вищих медичних навчальних закладах інтенсивно ведеться пошук конструктивних шляхів вирішення цієї проблеми шляхом апробації оптимальних технологій навчання студентів. Здійснюється розробка, удосконалення й упровадження у навчальний процес педагогічних інновацій, що розглядаються у світовій педагогіці як найбільш успішна альтернатива традиційним підходам у професійній підготовці фахівців, що актуалізує проведення наукових пошуків, окреслених в опонованій дисертаційній роботі.

На підставі вивчення дисертації та автореферату Махновської Ірини Романівни та опублікованих авторкою праць з результатами науково-дослідної роботи визначено, що в її дисертаційному дослідженні розглядається актуальна

проблема професійної підготовки фахівців нової генерації – магістрів сестринської справи в умовах ступеневої освіти.

Відзначимо, що актуальність дослідження Махновської Ірини Романівни вочевидь підсилюється низкою суперечностей, які чітко окреслені в дисертації та авторефераті. Це суперечності які виникають між: потребою системи охорони здоров'я України у висококваліфікованих фахівцях найвищого освітньо-кваліфікаційного рівня у галузі медсестринства та відсутністю професіограми магістрів сестринської справи і моделі їхньої професійної підготовки; посадовими інструкціями первинних посад магістрів сестринської справи та змістом теоретичної і практичної підготовки цих фахівців; зростаючими вимогами до якості підготовки випускників і неналежним рівнем сформованості у них професійних компетенцій та готовності до професійної діяльності на первинних посадах магістрів сестринської справи; необхідністю приведення форм, методів і засобів навчання у вищих медичних навчальних закладах до вимог часу та переважанням традиційних підходів у підготовці магістрів сестринської справи; потребою у всебічному оцінюванні рівнів готовності студентів до професійної діяльності та невизначеністю відповідних критеріїв і показників.

У дисертації обґрунтовано, що розв'язання зазначених суперечностей передбачає дієве вдосконалення професійної підготовки магістрів сестринської справи в умовах ступеневої освіти, що досі не знайшло достатнього осмислення й узагальнення у сучасній педагогіці. Відтак авторкою розглядається професійна підготовка магістрів сестринської справи в Україні як науково-педагогічна проблема.

Актуальність дослідження Махновської Ірини Романівни підкреслюється тим, що її дисертацію виконано згідно з комплексною темою науково-дослідницької роботи кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка «Професійна підготовка фахівців в умовах ступеневої освіти» (держ. реєстр. № 0110U002274).

Аналіз основного змісту дисертації дає підстави стверджувати: дисертанткою правильно обрані об'єкт, предмет, мета дослідження, що дозволило грамотно і чітко визначити глобальні завдання, виконати їх у повному обсязі, про що свідчать отримані результати, сформульовані висновки і рекомендації, які поетапно публікувалися в 15 наукових працях, з яких 7 одноосібних статей у фахових виданнях (6 – України, 1 – Росії). Авторка входить в групу розробників ОКХ і ОПП підготовки магістрів сестринської справи.

Дисертаційна робота Махновської І. Р. докладно й доказово розкриває вихідні науково-теоретичні положення, що визначають позицію автора. У роботі відображено результати детального опрацювання 324 літературних джерел (з яких 13 – іноземною мовою) з метою аналізу теоретичних основ підготовки фахівців сестринської справи до професійної діяльності.

У першому розділі опонованої наукової роботи особливо цінним, на нашу думку, є те, що дисертантка на основі проведеного глибинного теоретичного аналізу науково-методичної літератури відобразила результати дослідження генезису світової медсестринської освіти. Вагомим внеском здобувачки є виокремлення в дисертації особливостей вітчизняної системи професійної підготовки фахівців сестринської справи та її зіставлення із зарубіжними аналогами. Це дало змогу Махновській І.Р. обґрунтувати доцільність імплементації надбань сучасної вітчизняної й зарубіжної педагогічної науки у процес підготовки магістрів сестринської справи в умовах ступеневої освіти з урахуванням варіативності магістерських програм, освоєння сучасного інформаційного і технологічного забезпечення.

У логічній послідовності здобувачка окреслила здобутки сучасної педагогіки в розробці наукових підходів до навчання магістрів сестринської справи. Це свідчить про те, що Ірина Романівна ознайоmlена з науковими здобутками провідних фахівців із досліджуваної проблеми, які відображають реальний і бажаний стан професійної підготовки майбутніх фахівців

медсестринства на засадах професійного методологування. Враховуючи архітектуру сучасних наукових підходів до вирішення проблем професійної підготовки студентів у вищих закладах освіти, не викликає сумнівів, що вагомим науковим внеском дисертантки є обґрунтування системного, компетентнісного, синергетичного, особистісно-орієнтованого, аксіологічного, професіографічного, акмеологічного підходів до навчання магістрів сестринської справи в умовах ступеневої освіти (підрозділ 1.3).

Заслуговує позитивної оцінки трактування дисертанткою категорії «професійна компетентність» як інтегративного багатокомпонентного явища, показника професіоналізму та майстерності медичного працівника (с. 63).

Не викликає сумнівів, що вагомим науковим внеском здобувачки є обґрунтування в другому розділі дисертації сутності професіограми як ідеальної моделі майбутніх фахівців медсестринства (с. 75), що розкриває структуру професійних знань, умінь, навичок та особистих якостей, необхідних і достатніх для виконання ними своїх виробничих функцій. Окреслені характеристики ґрунтуються на системі професійних вимог, спеціальних здатностях і компетенціях, якими має оволодіти майбутній магістр медсестринства.

Позитивним вважаємо і той факт, що Ірина Романівна чітко деталізувала структуру професіограми магістра сестринської справи в схематичному рисунку 2.1 (с. 88), яка поєднує компетенції, сферу професійної діяльності, чинники, що визначають зміст компетенцій фахівців медсестринства. Розроблена професіограма може використовуватися іншими дослідниками для конкретизації цілей наукових пошуків оптимальних шляхів професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи.

Відзначимо, як позитив той факт, що на основі поглибленого аналізу теоретичних засад педагогіки вищої школи, дослідницею у другому розділі дисертації конкретизовано ієрархічні взаємозв'язки між поняттями «підготовка», «професійна підготовка», «готовність» і «професійна компетентність», що відображено на рис. 2. 2.

Концентрація результатів наукових пошуків дисертантки знайшла відображення у структурній моделі професійної підготовки магістрів сестринської справи, де визначено такі складові, як: мета підготовки фахівця, здатного до ефективної професійної діяльності на первинних посадах МСС, організаційно-педагогічні умови навчання студентів, зміст, наукові підходи, етапи підготовки і, як результат, – рівні готовності студентів до професійної діяльності. Авторкою подано аргументоване обґрунтування визначених педагогічних умов підготовки майбутніх магістрів сестринської справи до професійної діяльності.

У третьому розділі дослідницею проведено покроковий аналіз проведення педагогічного експерименту, що має складну структуру та здійснювався за допомогою групи методів емпіричного пізнання. Основною метою експерименту була перевірка теоретичних положень, подолання суперечностей та поглиблене вивчення предмету дослідження. Відзначимо як позитив чітке структурування дослідно-експериментальної роботи, яка проводилась у декілька етапів.

Особливу наукову цінність має авторський спецкурс «Професійна спрямованість підготовки МСС» у формуванні готовності магістрів сестринської справи до професійної діяльності. Однак, доцільними були б критичні зауваження дисертантки щодо ефективності використання цього спецкурсу, удосконалення якого дозволило б покращити рівень професійної підготовки фахівців медсестринства. Також вважаємо, що доцільно було б зупинитися на аналізі ставлення викладачів до використання спецкурсу у ступеневій підготовці майбутніх магістрів медсестринства. Такий порівняльний аналіз авторки підвищив би рівень значущості дисертаційної роботи.

Слід відзначити чітко організований і сумлінно проведений формувальний етап експериментального дослідження. Доречними є поданий у додатках аналіз відповідей студентів на розроблені дисертанткою анкети, які Ірина Романівна використовувала в ході експерименту.

У загальному відзначимо високий науковий і методичний рівень дисертаційного дослідження Махновської Ірини Романівни. Дисертація відзначається науковою новизною і практичною значущістю отриманих результатів, серед яких уперше в педагогічній теорії теоретично обґрунтовано і комплексно розв'язано проблему професійної підготовки магістрів сестринської справи в умовах ступеневої освіти; розроблено професіограму магістрів сестринської справи; обґрунтовано модель та методику професійної підготовки цих фахівців; оптимізовано групи професійних компетенцій магістрів сестринської справи та сформульовано їх зміст; визначено рівні, критерії й показники готовності магістрів сестринської справи до роботи за фахом; *удосконалено* зміст професійної підготовки магістрів сестринської справи в умовах ступеневої освіти; *подальшого розвитку* набула систематизація дидактичних принципів, методів і засобів навчання магістрів сестринської справи; *уточнено* історичні періоди становлення і розвитку сестринської справи й ступеневої медсестринської освіти в Україні та зарубіжжі; особливості вітчизняної ступеневої медсестринської освіти, порівняно з міжнародними аналогами; зміст категоріальних понять дослідження («професіограма», «професійні компетенції», «готовність до професійної діяльності», «компетентність», «професійна діяльність», «модель професійної підготовки магістрів сестринської справи»).

Практичне значення одержаних результатів полягає в: упровадженні моделі професійної підготовки магістрів сестринської справи у навчальний процес вищих медичних навчальних закладів; розробці авторської навчальної програми спецкурсу «Професійна спрямованість підготовки магістрів сестринської справи» та методичних рекомендацій до формування готовності медсестер-магістрів до професійної діяльності.

Зміст і результати наукового дослідження можуть бути використані викладачами вищих медичних закладів освіти з підготовки фахівців сестринської справи.

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів проблеми професійної підготовки магістрів сестринської справи в умовах ступеневої освіти. До перспективних напрямів подальшого науково-практичного пошуку дисертанткою віднесено розробку й упровадження наскрізних магістерських програм у галузі медсестринства; вивчення можливостей відкриття та функціонування аспірантури (докторантури) за сестринськими спеціальностями («Сестринська справа», «Акушерство», «Сестринствознавство» та ін.); створення професійно спрямованих методик викладання нормативних дисциплін ОПП магістрів сестринської справи.

Заслуговує позитивної оцінки логічність викладу змісту дисертаційного дослідження Махновської Ірини Романівни, його завершеність у цілому, ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації.

Результати проведеного дослідження дають підставу вважати, що визначені завдання реалізовано, мета досягнута, сукупність отриманих наукових положень має важливе значення для професійної педагогіки.

Однак, проведене дослідження, природно, не позбавлене деяких недоліків. Тому, відзначаючи високий науковий рівень дисертаційного дослідження, хочемо подати зауваження, побажання, які виникли в процесі опрацювання матеріалу кандидатської дисертації Махновської Ірини Романівни:

1. В авторефераті (с. 4) та у вступі дисертації висвітлено зміст етапів наукового пошуку. Характеристика кожного з означених етапів мала б більш завершений вигляд, якби дисертанткою було конкретизовано: на якому етапі проводились діагностичні процедури для встановлення стану готовності майбутніх магістрів сестринської справи до професійної діяльності, що і зумовило потребу в удосконаленні їхньої професійної підготовки; на якому етапі відбувався розподіл студентів на контрольні та експериментальні групи; за якими критеріями визначались ці категорії груп для експериментального дослідження.

2. У підрозділі 1.2. здобувачкою відображено результати аналізу сучасних підходів до професійної підготовки магістрів сестринської справи в умовах ступеневої освіти (с. 57–71). Робота тільки б виграла, якби дисертантка більш поглиблено проаналізувала зарубіжний, зокрема, європейський досвід навчання майбутніх медичних сестер. Це підкреслило б значущість дисертаційного дослідження у контексті євроінтеграційних процесів.

3. У розробленій здобувачкою моделі професійної підготовки магістрів сестринської справи (с. 99) доцільно було об'єднати всі складові у цілісний взаємопов'язаний комплекс, оскільки деякі стрілки і компоненти цієї структурно-функціональної схеми, так би мовити, «зависли в повітрі».

4. У роботі на с. 175 у таблицях 3.6, 3.7 (і далі) дисертанткою відображено результати формувального етапу експерименту. На нашу думку, якби здобувачка у зазначених таблицях подала результати вхідного і підсумкового контролю, то це дало б змогу прослідкувати, проаналізувати і порівняти динаміку змін у контрольних та експериментальних групах від початку експерименту і до його завершення.

5. З метою доведення достовірності одержаних результатів дисертаційного дослідження й ефективності авторських підходів до професійної підготовки магістрів сестринської справи в умовах ступеневої освіти доцільно було урізноманітнити методи математичної статистики. Такий підхід став би свідченням більш глибокого аналізу результатів експериментального дослідження.

Проте, на підставі ґрунтовного аналізу опонованої дисертаційної роботи зазначаємо, що висловлені зауваження і побажання суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження. У цілому, дисертаційна робота Махновської Ірини Романівни безсумнівно є самостійною і цілком завершеною працею; відзначається безперечною актуальністю, науковою новизною, теоретичною і практичною значущістю; містить значні наукові доробки, нові, раніше незахищені наукові положення й обґрунтовані

висновки, що в повній мірі висвітлено у наукових фахових виданнях. Результати дослідження є раціональними для розв'язання проблеми підготовки майбутніх магістрів сестринської справи.

За науковим рівнем дисертаційне дослідження на тему **«Професійна підготовка магістрів сестринської справи в умовах ступеневої освіти»** відповідає пп. 11, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань» щодо кандидатських дисертацій, а її автор – Махновська Ірина Романівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти.

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри філософії

та суспільних дисциплін

ДВНЗ «Тернопільський державний медичний

університет ім. І.Я.Горбачевського МОЗ України»

І. М. Мельничук